

Rudolf Zajac pre HN: Ficov svet? Po mne potopa...

Bol ministrom zdravotníctva, ktorému bolo jedno, čo si o ňom myslia, prvoradé boli reformy. Nebol populárny, ale to, čo robil, malo význam. Dnes radí Čechom a na Ficovu vládu sa pozerá kriticky a tak trocha očami žaby aj orla. Rudolf Zajac.

Pred tromi rokmi ste skončili ako minister zdravotníctva a vyhlásili ste, že vo vrcholnej politike o zdravotníctve už "kázať" nebudete...

...Áno, strana ANO, ktorá ma síce nominovala, ale nebol som jej členom, prestala existovať. Mojm posolstvom bolo, že hoci politiku neopúšťam, rozhodne som nevidel priestor ani v ľavici, ani v SDKÚ, ktoré sa o mňa zase až tak netrhala. Chceli byť krajší pred voličmi, a to v politike nejde. Dzurinda zabrzdil všetky výdobytky reformy, ktoré sme ešte mohli spraviť a Smer zase používal taktiku pošpinenia, keď vyhlasovali, že Zajac v podstate rozkradol Veriteľa a utiekol na Tenerife. To je ako s vtipmi v rádiu Jerevan, čiže v zásade skoro pravda, ale... Vo Veriteľovi sa kradlo, ale nebol to Zajac a na Tenerife nie som odsťahovaný, ale asi tak dva mesiace v roku.

Toto všetko však už pominulo a dnes sa znova píše o vašom "návrate", keďže ste sa pred časom stali v Česku poradcom pre zdravotníctvo novovzniknutej strany českých exministrov Karla Schwarzenberga a Miroslava Kalouska TOP09. Prečo táto voľba?

Stále mám pocit, že zdravotníctvu rozumiem a hlavne tomu, čo sa deje dnes, tomu ničnerobeniu. Nechcem sa púšťať do českých politických kruhov, ale nemôžete dobre radiť, ak neovládáte politické pomery. Snažím sa to, čo je u nich dobré vyzdvihnúť a tam, kde to pokrívá, pomôcť. O tom, čo s tým, sa dá hovoriť po voľbách. Je to veľká výzva. Ak sa strana TOP09 dostane do parlamentu a bude mať záujem o zdravotníctvo, môže byť úspešné.

Schwarzenberg sa vyjadril, že z chýb, ktoré sa stali u nás a ktoré pripúšťate aj vy, sa poučili. Ktoré boli tie najväčšie?

To, že sme nenašli dostatok odvahy dokončiť veci a tvrdohlavo sme presadzovali vznik nemocníc ako akciových spoločností, keď sme to potom nedokončili, to, že som dostatočne nenalieval a že som nedokázal nájsť recept na antireformnú rétoriku Smeru. Fico s jeho nesplniteľnými sľubmi veľmi rýchlo oslovil ľudí, ale teraz už im to dochádza. Nepriniesol nové sociálnodemokratické zákony, využíva ich v oklieštenej forme pre svoj populizmus. Nevedel som povedať ľuďom, že keď budú veľmi počúvať Fica, musia počúvať to, čo nehovorí. V hlave má nastavené: "Po mne potopa." A niektoré iné veci potom už nebol čas zmeniť.

A vidíte už troška aj do českého zdravotníctva?

Je v úplne inej polohe, má úplne iné výsledky v excelentnosti. My urobíme jednu transplantáciu pečene ročne, oni 50, my 100 transplantácií srdca, oni 500 - 800 a podobne, ale to, čo je dobré, treba podporovať, pridať a pomôcť. Musí to motivovať aj nás na Slovensku.

Je to o tom, že českí lekári sú viac ohodnotení?

Ani slovenskí, ani českí nie sú ohodnotení v porovnaní s krajinami EÚ dobre. Keď je výkonnosť českej ekonomiky 60 % priemeru starej Európy, príjmy nemôžu byť 200 %, ale nedôstojné odmeňovanie tu i doma je jedna z vecí, kde som spravil chybu. Nepodarilo sa mi ich presvedčiť, že nie všetci sú najlepší, že treba diferencovať príjmy, dnes každý dostáva rovnako a ešte sú aj držaní v strachu, že ak budú vyskakovať, dostanú po nose. Čo sa však neurobilo vtedy, urobí sa v budúcnosti a zákony nebude treba veľmi preorávať.

Ani teraz, ani v minulosti ste nemali problém otvorene hovoriť pravdu. Neškodila vám táto úprimnosť?

Vždy mi išlo o reformu zdravotníctva, nevzrušovali ma veci okolo toho. To bola asi chyba, pretože s odstupom času si uvedomujem, že politik musí byť prijateľný aj pre voliča, nemôže vidieť len reformy.

Bolo mi jedno, čo si ľudia myslia. Už pred voľbami 2002 som hovoril, že chcem byť ministrom zdravotníctva a chcem niečo zmeniť, ale nechcem v takejto vysokej a špinavej politike ostať ani o minútu dlhšie ako musím. Keď prichádzate do politiky s týmto, je vo vás niečo z Don Quijota, ale aj niečo z Robocopa.

Ale objavili ste sa na kandidátke Občianskej konzervatívnej strany, nie?

Aj dnes som ich členom a som rád, že som medzi nimi, ale keď máte v sebe toho Don Quijota a Robocopa, tak sa nevzrušujete, čo si o vás myslia. Mohol som si odpustiť niektoré gestá a poznámky a byť jemnejší, ale nie, som Rudolf Zajac, a ten to má v povahe. Ciele, ktoré som si dal, som nielen dosiahol, ale aj prekročil. Keď sa darí a žnete úrodu, ktorú ste nesiali a i tá úroda je prebohatá, vtedy sa ľahko vládne, dnes sa treba pozrieť, ako vládnu dnešní. Ak by som chcel ostať v politike, tak asi nebudem presadzovať napríklad protifajčiarsky zákon, kde paradoxne hlasovali dvaja proti, Vlado Palko a Ľudo Kaník. Pozerali na svojich voličov a svoju politickú budúcnosť. Ale kamikadze? Ten sadne do lietadla a nemá problém. Áno, zdravotnícku reformu môže robiť len kamikadze. Nesmiete mať "spátečku", nesmiete sa pozeráť, kde pristanete.

Keď sa však predsa len obzriete, všetko, o čo ste sa počas tých štyroch rokov pokúšali, vyšlo navivoč.

No, poplatky dnes nie sú, ale ak príde nová vláda, ktorá by si myslela, že je to dobrý krok, jedným nariadením sú tam, dnes už však nie sú cestou, sú už iné metódy. Ďalej zakázali aj zisk akciovým spoločnostiam, ale neuvažujú v zmysle chápania hospodárskeho života, že predsa nebudem sám seba okradať, keď mi tá poisťovňa patrí. To sa robí v štátnych podnikoch. Fámou bolo aj to, že som sprivatizoval najlukratívnejšie časti zdravotníctva. Ale čo je lukratívne? Jedno bez druhého aj tak nefunguje. Dnes to funguje tak, ako keby múku pekárňam nakupovala poisťovňa, nie pekáreň. Veď nech si krvný obraz objedná lekár, zaplatí lekár a jemu ho preplatí poisťovňa. Tak sa ušetrí 30 percent.

Takže sú to všetko vlastne len bezvýznamné zmeny?

Áno a tak logicky nevykonateľné, ako je zákaz zisku. Kto to bude kontrolovať a aký zisk z toho pôjde do zdravotníctva? Toto v zákone nie je. Ak by som bol ja zdravotnou poisťovňou, vytváram zisk hlavanehlava a beriem si ho domov. To, čo urobili, je nevykonateľné. Aká je to zmena zákona? Populistická. Zakázali zisk, ale keď sa ich spýtame, ako to chcú dosiahnuť, sú ticho.

Dá sa z laického pohľadu povedať, že v zdravotníctve je stále zbytočne veľa vyhodенých peňazí?

To sa dá povedať i ekonomicky preukázať. Existuje niekoľko kritérií, ktoré vyhodnocujú efektívnosť systému. Ideálne by bolo, keby sa output rovnal inputu a bol na úrovni 1. Keď sme začínali, reálne z 1 koruny, ktorú sme do zdravotníctva dali, 62 halierov slúžilo a keď som končil, bolo to 69 halierov. Nie je to o tom, čo občania dostávajú, ale ako dokážeme užiť verejné zdroje. To, čo strácate, neslúži nikomu, a to je ten večný súboj logiky.

Napríklad?

Reforma bola postavená na tomto: zapchajme diery, potom pridajme zdroje. Samotným ročným zúčtovaním, ktoré bolo nepopulárne, sme rozhodli, že každý občan musí byť poistencom niekoho. Je tu však časovaná bomba. Štát nemôže na svojich poistencov hodiť balík anonymných peňazí a povedať, pobite sa. Za nich treba platiť. Preto vznikol ten enormný nárast peňazí v zdravotníctve, my sme to opreli o mzdy, keď stúpali mzdy, stúpali odvody. Oporeli sme štát o povinnosť platiť za svojich poistencov, nie metódou balíka. Keď teraz stúpa nezamestnanosť, zdravotné poisťovne budú na budúci rok od štátu považovať niekoľko miliárd korún, lebo ľudia, ktorí sú teraz nezamestnaní, sa objavujú ako poistenci štátu. Poisťovne teda na budúci rok dostanú oveľa viac prostriedkov v rámci ročného zúčtovania, štát bude musieť navyše vyplatiť za tých, ktorí sa tento rok stali jeho poistencami. Myslíte si, že o tom niečo vie Počiatek? Nie, ani nevie, kde je sever. Dôjde im to o rok.

Dokáže dobré reformy robiť len človek, ktorý nepotrebuje hrabať, lebo sám je za vodou?

Ja som do politiky vstupoval ako finančne zabezpečený...

...Nemali ste problém verejne povedať, že máte päť miliónov, a teda štátne "nepotrebuje". Urobil som si dobrovoľné majetkové priznanie a hovoril o tom. Mal som v živote aj šťastie, pretože sa mi i neskôr veľmi výhodne podarilo môj majetok ešte viac zveľadiť. Tým som slobodnejší. Veľké reformy môže urobiť len malá strana, akou bola napríklad ANO. Nebyť tejto malej strany, tie veľké by to neprijali. Strany, ktoré sa do vienka snažia aspoň pred voľbami dať nejakú poctivosť, sú o tom presvedčené a vedia to aj urobiť. Ak je však človek ekonomicky nezávislý, má väčšiu šancu ostať čistý. Volič to musí pochopiť, ľudia však nemajú radi bohatých. Ja som napríklad nikdy nerobil nejaký biznis so žiadnym riaditeľom nemocnice.

Počas vášho ministrovania si však farmaceutické spoločnosti "kupovali" lekárov, nie?

Za nás však hovorili makrovýsledky. V roku 2004 sme boli jediná krajina v EÚ, ktorá pri tej istej dostupnosti konformných molekúl znížila výdavky verejných poisťovní o dve miliardy korún, ale tie firmy bojovali. Podplácali, vyprovokovali štrajk lekárnikov, lekári prišli o provízie, my sme ich však išli oddlžiť. Sú dôležité, pretože obsluhujú asi 35 percent obratu v zdravotníctve, ale vždy sa musím smiať, keď títo sociálni traktoristi hovoria o nemorálnosti zisku. Potom by bol nemorálny aj zisk staviteľov diaľnic, ak sa stavujú zo štátnych rozpočtov, ani farmaceutické firmy to nerobia zadarmo. Ak sme znížili dlh o dve miliardy a nezačali nám tie firmy krachovať, asi tu bolo dosť vaty. Lekári sú len potiaľ korumpovaní cez lieky, pokiaľ nie sú odmenení za lepšiu liekovú politiku.

To bude dokedy?

Pokiaľ budú na to podmienky - mizerné ohodnotenie lekárov, nulový kontrolný systém zdravotných poisťovní. Musia platiť pravidlá. A tam je najväčší problém pôsobenia Fica a jeho družiny. Hovorili sme pacientom, že i keď je zdravotníctvo bezplatné, nie je zadarmo. Fico však tým, že to znova otvoril, demoralizoval Slovensko v tejto otázke a napáchal väčšie ekonomické škody.

Dnes sa ide znova šetriť. Zlučovanie poisťovní, zoštatnenie záchraniek, obmedzenie pohotovostí... Nešetří sa však na zlých miestach?

Zoštatnenie záchraniek mi až tak neprekáža. Spomeňte si však, ako Fico vykrikoval o nehorázných peniazoch, ktoré idú do záchranky a potom keď buchli Nováky a vletel autobus pod vlak, boli tam hneď a ani nepoďakoval. Je ľahké vykrikovať, ťažšie robiť. Problém týchto ministrov bol a je inde. Sú v úlohe referenta, nemôžu v zásade o ničom rozhodnúť. Asi je pravda to, čo hovoria iní, že zdravotníctvo je riadené z parlamentu, a nie z rezortu. Minister nemôže byť nesvojprávna figúrka. A Raši? Jasný, je pekný, obľúbený, všetkých vypočuje. Ale dokedy ho bude baviť takto "šaškovať"? Čas, aby mohol ukázať tú šancu, je preč, už nebude nikdy nikým iným ako tým, ktorého riadil Pavol Paška. A zle riadil.

Možno mu to stojí za to.

Možno áno, neviem. Ja by som sa nedal riadiť ani dve minúty. Lenže on do toho išiel s tým vedomím. Celá vláda je tak postavená, okrem pár ministrov, bez ktorých Fico nemôže ovládať Smer-SD. Je to Kaliňák a zrejme aj Maďarič. Tých ostatných Fico mení, ako mu zide na um.

Aký by teda bol Zajacov recept?

Treba zastaviť bezbrehú spotrebu, za tie isté peniaze poskytnúť viac muziky, znížiť biznis farmaceutických firiem, ktoré akoby dnes začali riadiť zdravotníctvo a ubezpečiť občanov. Byť kamikadze. Bude sa treba vrátiť k Zajacovej reforme, neviem to inak povedať.

Vstúpili by ste druhýkrát do tej istej rieky?

Reálne povedané, s takou ponukou nikto nepríde. Mohol by som sa podieľať na zmenách, ak by tam bol niekto, kto by zobral na seba pozíciu lídra a vedel by to presadiť. Možno, ak vznikne nejaká nová strana konzervatívno-liberálna, prečo nie?

Na veci sa pozeráte reálne a triezvo, ale i podnikateľským okom?

Už keď som začal podnikať, som si uvedomoval, že len to, kde platia pravidlá, môže fungovať. Po odchode z politiky som sa zase začal bez problémov podnikať. Dnes sa venujem skupovaniu akcií, v budúcnosti bude zaujímavé podieľať sa na nejakej stavbe. Ďalej radím politikom grátis a komerčnej sfére za "prachy".

Glosár Rudolfa Zajaca: Ministri zdravotníctva

Roman Kováč, minister zdravotníctva 2000 – 2002: Bol dva roky ministrom po Tiborovi Šagátovi a za túto sa veľa urobiť nedalo, i keď mal sem – tam celkom zaujímavé nápady, ostalo to len vo fáze nápadov. Zaujímavé je najmä jeho politické putovanie, prešiel všetkým čo na Slovensku bolo. Veľký priestor nemal a vlastná strana ho nie veľmi podržala.

Rudolf Zajac, minister zdravotníctva 2002 – 2006: Som Zajac s povahou buldoga. Keď sa do niečoho pustím, tak buď padnem alebo to dokončím. Keď sa do nejakého problému zahryznem, tak ho musím vyriešiť aj za cenu zdravia. Som Zajac s povahou buldoga, aj v dobrom, nechýba mi vytrvalosť a bojovnosť, aj v zlom, som tvrdohlavý a nie vždy akceptujem druhý názor.

Ivan Valentovič, minister zdravotníctva 2006 – 2008: U Valentoviča mi neprekážalo, že je skôr v pozícii referenta, celý život poslúchal. Keď som sa ho pýtal, prečo ten post zobral, povedal, že taká ponuka sa neodmieta, ale práve naopak! Taká ponuka sa odmieta a hneď. To nie je ponuka na vážne ministrovanie, ale ponuka na dobre plateného referenta.

Richard Raši, minister zdravotníctva 2008 – dodnes: Pamätám si ho ešte z minulosti, vedel jasne a dobre hovoriť a nájst dobré riešenie. Ten človek má predpoklady byť aspoň dobrým údržbárom tých zákonov, ale keď o všetkom rozhoduje niekto iný, je vlastne ako konštitučný monarcha.

Zaujímavé sú však vaše podnikateľské projekty na Tenerife s minerálnou vodou a vínom. Ako k tomu prišlo?

Myslím si, že máme najlepšie minerálne vody na svete, problémom je však slovenský výrobca a preprava, ktorá je drahšia ako celá voda aj s fľašou. Najlepšia voda je z oblasti Trenčína, ale keď neboli ochotní obetovať napríklad desať kontajnerov na marketing, ale chceli to predať za takú cenu, že jedna fľaša by sa musela predávať za jedno euro, a to už je cena minerálky Evian, nešlo to. Biznis s vínom bol skvelý, ale na Tenerife je veľmi veľká kríza. Chcel som ich víno priniesť k nám a Tokajské víno k nim, ale to mi vyšlo iba čiastočne. Ostalo mi asi tisíc fliaš. Na desať rokov máme čo piť. (Smiech.)

A viete si predstaviť tvrdé podnikanie v zdravotníctve?

Áno, mám klientov, ktorí chcú napriek všetkému investovať. Mám, a teraz sa budem znova chváliť, pohľad orla aj žaby. Preto vidím detaily, vidím do zdravotníctva ako takého, ale vidím aj celý systém ako funguje. A na podnikanie v zdravotníctve treba pravidlá.

Kto je Rudolf Zajac

Rudolf Zajac sa narodil 9. februára 1951 v Bratislave. Vyštudoval Lekársku fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Od roku 1975 pracoval vo Fakultnej nemocnici v Bratislave. V deväťdesiatych rokoch začal podnikať, do roku 2002 bol riaditeľom spoločnosti TATRA - ALPINE, a.s. V tom čase už pôsobil ako expert strany ANO na zdravotníctvo. V rokoch 2002 - 2006 bol ministrom zdravotníctva, ktorý prišiel s reformou zdravotníctva. Po odchode z vrcholnej politiky je členom OKS. Dnes je poradcom pre zdravotníctvo v českej strane TOP09 a úspešne podniká. Žije striedavo v Bratislave a v Českej republike.